

Інформаційні технології в освіті. Серія: педагогічні науки. Вип. 178. 2020. С. 25 – 30.

6. Матвієнко Я. О., Кобися В. М. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі: зб. наук. пр. редкол.: Р.С. Гуревич (голова) та ін. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. ТОВ фірма «Планер». Вип. 11 (14). 2019. С.298.

7. Мультимедійні технології та засоби навчання: навч. посіб. / Гуржій А. М., Гуревич Р. С., Коношевський Л. Л., Коношевський О. Л.; за ред. академіка НАПН України Гуржія А. М. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 556 с.

8. Пометун О. І. Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / за ред. О. І. Пометун. Київ: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

9. Семчук С. І. Комп'ютерні ігри та їх використання в педагогічному процесі ДНЗ. *Педагогіка. Актуальні наукові дослідження*. Варшава: Вид. Diamond trading tour, 2015. С. 6-13.

10. Широков Д. Платформатизація освітнього процесу під час дистанційного та змішаного навчання в школі. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. Секція: педагогіка та освіта, Вип. 5. 2021. С. 247–253.

11. Якубов С. Дистанційне навчання. Організація процесу. *Директоршколи. Шкільний світ*. Вип. 1. 2015.

URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6902/1/S_Yakubov_DSHSHS_1_IPPO.pdf (Дата звернення: 01.03.2023).

Тетяна Морозюк

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Прокопчук Л. В.

ЕЛЕМЕНТИ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У 8 КЛАСІ

Анотація. У статті йдеться про актуалізацію потреби набуття інфомедійної компетентності здобувачами освіти, що, зі свого боку, передбачає здатність до критичного осмислення інформації, відмежування правди від фейків, креативний підхід до розв'язання проблемних питань, обґрунтування власної позиції. Відповідно до навчальної програми з української мови, запропоновано систему

завдань для формування медіакомпетентності учнів на уроках української мови у 8-му класі.

Ключові слова: інфомедійна грамотність, медіаграмотність, інфомедійні компетентності, українська мова в школі, українська мова 8 клас.

Annotation. *This article is about the actualization of the needs of education seekers to acquire infomedia competence, which, for its part, involves the ability to critically understand information, distinguish truth from fakes, a creative approach to solving problematic issues, and justifying one's own position. In accordance with the curriculum of the Ukrainian language, a system of tasks is proposed for the formation of media competence of students in Ukrainian language lessons in the 8th grade.*

Keywords: *infomedia literacy, media literacy, infomedia competencies, Ukrainian language at school, Ukrainian language 8th grade.*

Актуальність теми. Стрімкий розвиток інноваційних технологій, глобалізація, широкі можливості медіаспоживання вимагають нових інструментів та підходів у багатьох царинах суспільного життя, зокрема і в освіті. Серед життєво важливих компетентностей сучасного споживача інформації чільне місце посідає інфомедійна, що передбачає здатність критичного осмислення інформації, виокремлення правдивого її складника, креативний підхід до розв'язання проблемних питань, вільне висловлення власних суджень і належна їхня аргументація. Освітні заклади – це ті середовища, де мають формувати медіаграмотного здобувача освіти, спроможного правильно декодувати масив щоденного інформаційного продукту.

Питання застосування медіаосвітніх технологій в освітньому просторі досліджували І. Белан, І. Заворотнюк, І. Земелько, О. Ігнатенко, Г. Сенкевич, О. Кравченко, І. Шепенюк, О. Зима, Р. Гуревич, О. Спирін та інші. Проблемою інтеграції інфомедійної грамотності в простір шкільної мовної освіти цікавилися О. Семенов, М. Ячменик, О. Кучерук та ін., проте вивчення цього питання потребує нових поглядів і досліджень з опорою на конкретний клас та навчальний предмет, що й зумовило *актуальність* нашої статті, *мета* якої – визначити тренувальний навчально-методичний інструментарій інтегрування інфомедійної грамотності у викладання української мови у 8 класі.

Реформування шкільної освіти спрямоване на перетворення української школи на важіль особистісної орієнтації, соціальної рівності, критичного осмислення та інноваційності [5]. Такий поступ передбачає **«інтеграцію інфомедійної грамотності** в навчальні програми шкільних предметів із метою набуття українськими школярами навичок критичного сприйняття інформації й усвідомлення ними цінності високоякісної інформації в контексті шкільної освіти» [4].

21 квітня 2016 року Президія Національної академії наук схвалила Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні (нову редакцію), головною метою якої є «сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти, що має стати фундаментом гуманітарної безпеки держави, розвитку і консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей» [1, с. 6].

2020 року прийнято Державний стандарт базової середньої освіти, де остаточно визнано, що імплементація інфомедійної грамотності в освітній процес є однією із цілей якісної освіти [6].

Важливі навички медіаосвіти учень здобуває й на уроках української мови. Учитель-словесник під час освітнього процесу формує не лише предметну компетентність, а й інфомедійну грамотність, що є основою для формування успішної особистості учня як частини соціуму XXI століття [2, с. 158].

Серед переліку ключових компетентностей, визначених у програмі української мови для 8 класу, можемо виокремити такі їх компоненти, що базуються на основах медіаграмотності: уміння виокремлювати головну й другорядну інформацію; установлювати причинно-наслідкові зв'язки; швидко й ефективно шукати інформацію; використовувати сучасні технології; здійснювати пошукову діяльність та аналіз мовних явищ; впевнено й водночас критично застосовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією з навчальною метою та в приватному спілкуванні; грамотно й безпечно комунікувати в інформаційному просторі; розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм; розвивати медійну грамотність [3].

Сучасний педагог має ставити за мету знайти правильні шляхи розвитку інфомедійних компетентностей в учнів. Визначаючи основні шляхи формування інфомедійної грамотності, ми звернули увагу на важливість залучення дослідницької та самостійної роботи учнів, введення ігрового компонента в навчання. Наголошуємо на потребі налагодження каналів комунікації через соціальні мережі, особливо під час дистанційного навчання, подання учням коректних джерел для подальшої праці. Під час продукування письмових та творчих робіт також варто залучати тематику інфомедійності. Не варто забувати й про емоційність як важливий складник подання будь-якої інформації. Акцентуємо, що важливою умовою формування інфомедійної грамотності є робота з фейками, рекламою, пропагандою та медіатекстами для унаочнення та безпосереднього контакту учнів із ними. Опираючись на описані засади, пропонуємо систему вправ, які можна використати під час вивчення різних тем, передбачених навчальною програмою для 8-го класу, для класної, домашньої та позакласної роботи.

Вправа «Тривимірність науки»

Тема: Словосполучення

Завдання. Користуючись трьома ресурсами, опрацюйте тему «Словосполучення». Зіставте та проаналізуйте інформацію, що ви знайшли. На матеріалі напрацювань укладіть карту пам'яті до поданої теми.

Методичний коментар. Це завдання допоможе учням переконатися в тому, що для отримання правдивої та повної інформації потрібно послуговуватися кількома джерелами. Виконуючи вправу, учні розвиватимуть навички аналізу, синтезу, оброблення даних. До того ж розвиватиметься й креативність, творчість, уміння виділяти головне й нестандартно подати інформацію.

Вправа «Листуймося в мережі правильно:)»

Тема: Односкладне речення. Означено-особові речення

Завдання. Підготуйте постер для шкільного сайту на тему: «Як спілкуватися в соцмережах», використовуючи означено-особові речення. Кращу роботу розмістять на сайті школи, щоб усі учні могли ознайомитися.

Методичний коментар. Під час виконання цього завдання учні поглиблять знання про вправи ведення бесіди в соціальних мережах,

удосконалять уміння знаходити головне та подавати його в потрібній формі.

Вправа «Секрети реклами»

Тема: Просте ускладнене речення

Завдання. Напишіть текст реклами продукту, потрібного для вашої родини (харчові, промислові товари тощо), уживаючи прості ускладнені речення. У своїй рекламі використайте прийоми маніпуляції, поясніть, з якою метою вжили той чи той вираз. Текст можна доповнити самостійно створеним коротким відеороликом (до 20 секунд). Учні здають свої роботи вчителю, який анонімно презентує всі напрацювання класові. Після перегляду методом голосування (бажано теж анонімно) обирають переможця.

Методичний коментар. Виконання цього завдання потребує критичного й креативного мислення, що теж є елементом інфомедійної грамотності. Наступний етап – вибір переможця – дасть учням змогу зіставити роботи інших, звернути увагу на переваги та недоліки, подивитися по-новому на свою роботу, тренуватися помічати маніпулятивні заклики в рекламі, відчути свою індивідуальність та водночас суспільну значущість.

Вправа «Просвітницька робота»

Тема: Головні й другорядні члени речення

Завдання. Підготуйте допис в одну із соцмереж про член речення (на ваш вибір), зробіть навмисне 5 помилок. Готовими дописами обміняйтеся в месенджері з однокласником / однокласницею. Попрацюйте з отриманим дописом, знайдіть помилки та відредагуйте його.

Методичний коментар. Учні повторюють вимоги викладу інформації в соціальних мережах (стислість, лаконічність, повнота викладу), переконуються, що інформація, висвітлена в соцмережах, може бути навчальною та пізнавальною. Також учні з допомогою вчителя переконуються, що важливо дбати про правильність повідомлень. Школярі узагальнюють знання про частини мови, розвивають уважність, навички роботи з текстом.

Вправа «Дослідники мови ЗМІ»

Тема: Вставні слова. Групи вставних слів і словосполучень за значенням.

Завдання. Знайдіть газетну чи журнальну статтю (можна в електронному варіанті) про Україну (мову, культуру, традиції, географію, літературу тощо), де будуть вставні слова та

словосполучення. Випишіть їх, розподіляючи за групами. Поміркуйте, з якою метою вжито вставні слова, зверніть увагу на розділові знаки.

Методичний коментар. Для формування інфомедійної грамотності потрібно залучати учнів до роботи з медіатекстами, стимулювати знаходити потрібну інформацію, виокремлювати з текстів необхідне, підбивати підсумки.

Отже, можемо стверджувати, що ХХІ століття вимагає освічених, критично мислячих особистостей, що вдосконалюють свої компетентності та йдуть у ногу із часом. Завдання сучасної освіти – формувати таких громадян. Тут у пригоді стає впровадження медіаграмотності в освітній простір, що стартувало в Україні 2010 року й зараз активно імплементується в навчальний процес. Учителю на уроках має розвивати в учнів критичне осмислення навколишньої дійсності, навички роботи з інформацією: відмежовувати правдиву інформацію від хибної; зіставляти, аналізувати почуте й побачене; утілювати свої ідеї завдяки онлайновим інструментам. Для цього в пригоді стануть різноаспектні вправи та завдання, у яких вдало поєднано мовний та інфомедійний складники.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.

2. Кучерук О. Навчання української мови на засадах медіаосвіти в загальноосвітній школі: соціокультурний аспект. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Випуск 51. Кам'янець-Подільський : Видавець Панькова А. С., 2020. С. 76–80.

3. Навчальна програма з української мови (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2011 рік). URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/11.-ukrayinska-mova-onovlennya-programa-dlya-5-9-kl.docx> (остання дата звернення: 03.02.2023).

4. Навчально-методичні матеріали для вчителя «Інфомедійна грамотність на уроках української мови» для 8–9 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi-pidruchniki-ta-navchalno-metodichni-posibniki-rekomendovani-mon/navchalno-metodichni-materiali-dlya-vchitelya-infomedijna-gramotnist-na-urokah-ukrayinskoyi-movi-dlya-89-klasiv> (Дата звернення: 03.02.2023).

5. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/about/> (Дата звернення: 03.02.2023).

6. «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти». Постанова КМУ від 30 вересня 2020 р. № 898.

URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 03.02.2023).

7. Семенов О., Ячменик М. Мовно-методична підготовка майбутнього вчителя-словесника до використання засобів медіаосвіти: монографія. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 211 с.

Мирослава Мартинюк
Наук. керівник – к. філол. н., доц. Прокопчук Л. В.

ЕВРИСТИЧНА БЕСІДА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ НА УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті зроблено спробу дати загальну характеристику методу евристичної бесіди. Визначено специфіку використання методу та окреслено значення евристичної бесіди на уроках української мови.

Ключові слова: евристична бесіда, метод, організація навчання, пізнавальна активність.

Annotation. The article attempts to give a general characterization of the heuristic conversation method. The specifics of using the method of heuristic conversation in Ukrainian language lessons are determined. The significance of heuristic conversation in teaching the Ukrainian language is outlined.

Keywords: heuristic conversation, method, organization of learning, cognitive activity.

У сучасній методиці триває пошук ефективних методів модернізації навчального процесу, серед яких постає проблема вибору методів навчання, що безпосередньо стосується і викладання української мови. Важливого значення надають не лише опануванню мовними та мовленнєвими компетенціями, а й необхідності